

Võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine Eestis

Margit Sarv, soolise võrdõiguslikkuse volinik

Võrdse kohtlemise põhimõtte on üks õigluse alustaladest Euroopa demokraatlike riikide õigusruumis, mis on sätestatud ka Eesti Vabariigi põhiseaduses. Üksnes põhiseadusliku printsiibina on aga oht, et õigus võrdsele kohtlemisele kui üks põhilisi inimõigusi jääb vaid deklaratiivseks sõnakõlksuks. Seetõttu on vaja reguleerimist ka eraldi seaduse tasandil, nii nagu seda on tehtud mitmete teiste põhiõiguste puhul (nt tööõigus, õigus tervise kaitsele, õigus haridusele, perekonna ja laste kaitse, jne). Varasemalt on olnud levinud arusaam, et õigust võrdsele kohtlemisele saab kasutada vaid koostoimes mõne teise põhiõiguse või vabadusega. Samas on hea, kui võrdsele kohtlemisele kui eraldiseisvale põhiõigusele ning kaitsele diskrimineerimise korral saab toetuda konkreetse eriseaduse alusel, kuna teiste seaduste kontekstis võib võrdse kohtlemise põhimõtte jääda tahaplaanile või ei osata näha seost.

Võrdse kohtlemise printsiibi sisustamisele ja edendamisele, soo alusel diskrimineerimise erinevate vormide keelamisele ning kaitsele keelu rikkumise korral keskendub konkreetsemalt soolise võrdõiguslikkuse seadus.

Teiste tunnuste nagu rahvus, rass, nahavärvus, usutunnistus või muud veendumused, puue, vanus ja seksuaalne sättumus, alusel diskrimineerimise keelamiseks ning võrdse kohtlemise kaitseks on Riigikogus esimese lugemise läbinud võrdse kohtlemise seadus.

Normidega loodud kaitse on aga vaid osa tegelikkusest. Inimeste teadmised, kogemused ja käitumine loovad täna veel terava kontrasti sellele, mida ütleb seadus. Oma õiguste realiseerimisel on mitmeid takistusi, peamisteks võib pidada inimeste madalat õigusteadlikkust ning nõ enesetsensuuri. Antud fenomenidele andsid kinnitust käesoleva Euroopa võrdsete võimaluste aasta raames läbi viidud uuringud. Kui inimesed ei tea, milles seisneb nende õigus võrdsele kohtlemisele, ei oska nad selle eest ka seista. Lisaks hoiduvad haavatavate gruppide esindajad ühiskondlike ja seaduse rakendajate hoiakute tõttu toetumast õiguslikule kaitsele, mis peaks olema neile tagatud. Seega julgustaks inimesi õppima tundma oma õigusi ning neid ka kaitsma, mis aitaks kaasa, et normid ja inimeste tunnetus – kui kaks tegelikkust – paralleelselt kulgemise asemel ühilduksid.